

Lý luận về giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

Lê Thị Vũ Khúc*

*Học viên cao học - Trường Đại học Trà Vinh

Received: 26/12/2023; Accepted: 2/1/2024; Published: 8/1/2024

Abstract: Moral education activities for elementary school students according to the 2018 general education program, is a work that requires a long-term, regular and continuous process, not just at school but needs to be combined between many forces throughout society working side by side with family, school and society. This article presents some theoretical issues from the results of researching the above issue.

Keyword: Moral education, elementary school students, general education program 2018

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết số 29-NQ/TW của BCH TƯ khóa XI về Đổi mới căn bản, toàn diện GD&ĐT, đã đưa ra mục tiêu “ Đối với giáo dục phổ thông (GDPT), tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, năng lực công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho HS. Nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, đặc biệt giáo dục lý tưởng, truyền thống đạo đức.”

Những năm qua các trường học rất quan tâm GDĐĐ HS, đặc biệt cấp học tiểu học, là cấp học đầu tiên trong 3 cấp học của bậc học phổ thông. Trong 04 gần đây, khi triển khai thực hiện Chương trình GDPT 2018, Bộ GD&ĐT đã và đang triển khai thí điểm tại một số trường về chương trình giáo dục kỹ năng sống lồng ghép trong chương trình học chính khoá của một số môn học trong các trường phổ thông, áp dụng từ bậc tiểu học đến phổ thông trung học. Song song đó là các chương trình ngoại khoá cũng nhằm GDĐĐ cho HS. Cách làm này bước đầu đạt được những hiệu quả đáng khích lệ, phần nào nâng cao nhận thức và hành động của HS. Bên cạnh đó, việc tổ chức tập huấn giáo viên, diễn đàn thảo luận và trao đổi kinh nghiệm thực tế giảng dạy môn Đạo đức nói chung, đạo đức theo chương trình GDPT 2018 cũng được quan tâm. Thông qua những những hoạt động trải nghiệm và bài học môn Đạo đức ở tiểu học, đã hình thành cho HS những giá trị đạo đức căn bản như tinh thần trách nhiệm trong các mối quan hệ: giữa cá nhân với gia đình, cá nhân với toàn xã hội và cá nhân với bản thân mình. Nhất là khi triển khai chương trình GDPT2018, thì hoạt động GDĐĐ cho HS lại càng cần thiết được quan tâm. Bài viết trình bày một số kết quả từ nghiên cứu về lý luận của vấn đề trên.

2. Một số vấn đề lý luận về hoạt động GDĐĐ cho

HS tiểu học theo chương trình GDPT2018

2.1. Chương trình GDPT2018

Thực hiện các Nghị quyết của Đảng, Quốc hội và Quyết định của Thủ tướng Chính phủ; ngày 26 tháng 12 năm 2018 Bộ GD&ĐT đã ban hành thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT về “Ban hành chương trình GDPT”. Thông tư 32/2018/TT-BGDĐT nêu rõ: “Chương trình GDPT mới được xây dựng theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực HS; tạo môi trường học tập và rèn luyện giúp HS phát triển hài hoà về thể chất và tinh thần, trở thành người học tích cực, tự tin, biết vận dụng các phương pháp học tập tích cực để hoàn chỉnh các tri thức và kỹ năng nền tảng, có ý thức lựa chọn nghề nghiệp và học tập suốt đời; có những phẩm chất tốt đẹp và năng lực cần thiết để trở thành người công dân có trách nhiệm, người lao động có văn hoá, cần cù, sáng tạo, đáp ứng nhu cầu phát triển của cá nhân và yêu cầu của sự nghiệp xây dựng, bảo vệ đất nước trong thời đại toàn cầu hoá và CMCN mới. Chương trình GDPT bao gồm chương trình tổng thể (khung chương trình), các chương trình môn học và hoạt động giáo dục. Xây dựng chương trình GDPT được thực hiện theo quy định của Luật Giáo dục và pháp luật liên quan”. Cũng theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT, Chương trình GDPT được chia thành hai giai đoạn: giai đoạn giáo dục cơ bản (từ lớp 1 đến lớp 9) và giai đoạn giáo dục định hướng nghề nghiệp (từ lớp 10 đến lớp 12). Hệ thống môn học và hoạt động giáo dục của chương trình GDPT gồm các môn học và hoạt động giáo dục bắt buộc, các môn học lựa chọn theo định hướng nghề nghiệp (gọi tắt là các môn học lựa chọn) và các môn học tự chọn.”

2.2. GDĐĐ cho HS theo chương trình GDPT 2018

Theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT thì mục tiêu GDĐĐ cho HS tiểu học là:

“a) Bước đầu hình thành, phát triển ở HS những hiểu biết ban đầu về chuẩn mực hành vi đạo đức, pháp luật và sự cần thiết thực hiện theo các chuẩn mực đó trong quan hệ với bản thân và người khác, với công việc, cộng đồng, đất nước, nhân loại và môi trường tự nhiên; thái độ tự trọng, tự tin; những tình cảm và hành vi tích cực: yêu gia đình, quê hương, đất nước; yêu thương, tôn trọng con người; đồng tình với cái thiện, cái đúng, cái tốt, không đồng tình với cái ác, cái sai, cái xấu; chăm học, chăm làm; trung thực; có trách nhiệm với thái độ, hành vi của bản thân.

b) Giúp HS bước đầu nhận biết và điều chỉnh được cảm xúc, thái độ, hành vi của bản thân; biết quan sát, tìm hiểu về gia đình, quê hương, đất nước và về các hành vi ứng xử; biết lập kế hoạch và thực hiện kế hoạch cá nhân, hình thành thói quen, nề nếp cơ bản, cần thiết trong học tập, sinh hoạt.”

2.3. Nội dung GDĐĐ cho HS tiểu học

Theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT thì nội dung GDĐĐ cho HS tiểu học bao gồm: Các năng lực được hình thành, phát triển trong môn Giáo dục công dân (năng lực điều chỉnh hành vi, năng lực phát triển bản thân, năng lực tìm hiểu và tham gia hoạt động kinh tế - xã hội) là biểu hiện đặc thù của các năng lực chung và năng lực khoa học đã nêu trong Chương trình tổng thể. Yêu cầu cần đạt về các năng lực này đối với cấp tiểu học như sau:

+ Về năng lực điều chỉnh hành vi:

- a) Nhận thức chuẩn mực hành vi
- b) Đánh giá hành vi của bản thân và người khác
- c) Điều chỉnh hành vi

+ Về năng lực phát triển bản thân

a). Tự nhận thức bản thân: Nhận biết được một số điểm mạnh, điểm yếu của bản thân theo chỉ dẫn của thầy giáo, cô giáo và người thân.

b). Lập kế hoạch phát triển bản thân: Nêu được các loại kế hoạch cá nhân, sự cần thiết phải lập kế hoạch cá nhân, cách lập kế hoạch cá nhân; Lập được kế hoạch cá nhân của bản thân.

c). Thực hiện kế hoạch phát triển bản thân

+ Về năng lực tìm hiểu và tham gia hoạt động kinh tế - xã hội

a). Tìm hiểu các hiện tượng kinh tế - xã hội

- Bước đầu nhận biết được một số khái niệm cơ bản về xã hội và quan sát xã hội như: cá nhân, gia đình, xã hội, đất nước, tốt - xấu,...

- Bước đầu biết quan sát, tìm hiểu về gia đình, quê hương, đất nước, các hành vi ứng xử trong đời sống hằng ngày với sự giúp đỡ của GV và người thân.

- Nhận biết được vai trò của tiền; sự cần thiết phải

bảo quản, tiết kiệm, sử dụng hợp lý tiền.

b). Tham gia hoạt động kinh tế - xã hội

- Bước đầu nêu được cách giải quyết và tham gia giải quyết được các vấn đề đơn giản, phù hợp với lứa tuổi về đạo đức, pháp luật, kỹ năng sống trong học tập và sinh hoạt hằng ngày.

- Có được cách cư xử, thói quen, nề nếp cơ bản, cần thiết trong học tập, sinh hoạt.

- Đề xuất được phương án phân công công việc phù hợp; thực hiện được nhiệm vụ của bản thân; biết trao đổi, giúp đỡ thành viên khác để cùng nhau hoàn thành nhiệm vụ trong nhóm theo sự phân công, hướng dẫn.

- Tham gia các hoạt động phù hợp với lứa tuổi do nhà trường, địa phương tổ chức.

2.4. Giải pháp quản lý GDĐĐ cho HS tiểu học theo chương trình GDPT 2018

2.4.1. Lập kế hoạch hoạt động GDĐĐ cho HS tiểu học

Lập kế hoạch hoạt động GDĐĐ cho HS có ý nghĩa định hướng cho toàn bộ hoạt động quản lý GDĐĐ cho HS nhằm giúp CBQL, GV và các lực lượng hỗ trợ nhận thức tầm quan trọng của hoạt động này cũng định hình những hoạt động phải thực hiện. Trên cơ sở phân tích thực trạng, những thuận lợi, khó khăn, căn cứ vào những tiềm năng sẵn có để xác định rõ mục tiêu, nội dung hoạt động hoặc các giải pháp cần thiết, là căn cứ tổ chức thực hiện và KTĐG quá trình hoạt động GDĐĐ; là cơ sở để huy động các nguồn lực cho việc thực hiện mục tiêu và nội dung GDĐĐ.

2.4.2. Triển khai kế hoạch thực hiện các hoạt động giáo dục hành vi đạo đức cho HS

Sau khi kế hoạch được ban hành chính thức, Hiệu trưởng cần xây dựng quy chế phân công trách nhiệm rõ ràng, cụ thể cho các thành viên trong trường; nhằm nâng cao vai trò, trách nhiệm từng thành viên. Tăng cường chỉ đạo các chủ thể thực hiện hoạt động GDĐĐ cho HS đúng, phát huy cao chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn của từng cá nhân, tổ chức khi tham gia hoạt động GDĐĐ cho HS. Quyết định phân công nhiệm vụ từng thành viên, quy chế phối hợp thực hiện hoạt động GDĐĐ cho trẻ sao cho phù hợp với nội dung và hình thức của hoạt động nhằm phát huy tối đa tính sáng tạo trong đổi mới nội dung phương pháp giáo dục mà vẫn khai thác triệt để và hiệu quả khả năng hỗ trợ của các lực lượng được huy động để phối hợp. Triển khai các hoạt động GDĐĐ cho HS của từng lớp, thông qua dạy, học môn Đạo đức và các HĐTN.

Tổ chức các hoạt động ngoại khóa như tham quan di tích lịch sử của địa phương, tham quan danh lam thắng cảnh, các buổi nói chuyện với các danh nhân để hình

thành ở HS những xúc cảm đạo đức tích cực, giáo dục HS các chuẩn mực, hành vi đạo đức đúng đắn và hình thành ở các em những thói quen hành vi đạo đức đúng đắn.

2.4.3. Sử dụng hiệu quả các hình thức hoạt động GDĐĐ cho HS tiểu học

Căn cứ vào chương trình môn Đạo đức và các hoạt động trải nghiệm theo chương trình GDPT2018; hiệu trưởng tổ chức các hình thức GDĐĐ cho HS như:

- Hướng các hình thức tổ chức dạy học môn Đạo đức và hoạt động GDĐĐ ở tiểu học.

- Các hình thức tổ chức các HĐTN gắn với chủ đề giáo dục, tháng, học kỳ ở mỗi khối lớp.

- Hình thức tích hợp GDĐĐ cho HS thông qua các môn học.

- Hình thức thông qua sinh hoạt dưới cờ và sinh hoạt tập thể lớp mang tính giáo dục tránh đơn điệu hình thức.

- Hình thức giáo dục thông qua tổ chức các buổi lễ khai giảng, lễ sơ, tổng kết các hoạt động, học kỳ, năm học.

- Thông qua các hình thức hoạt động cần gây ấn tượng cho HS về mái trường thân yêu, về tình cảm thầy trò, trò tình bạn bè; phát huy tính tích cực chủ động và sáng tạo của HS trong mọi hoạt động tập thể trong và ngoài nhà trường.

2.2.4. Sử dụng hiệu quả các phương pháp GDĐĐ cho HS

Khai thác và sử dụng hiệu quả các phương pháp GDĐĐ cho HS như: như phương pháp thuyết trình, diễn giải, trò chuyện đàm thoại,... để động viên khích lệ HS chuyên tâm vào học tập và rèn luyện đạo đức;

Phương pháp lấy HS làm trung tâm để phát huy tính sáng tạo, chủ động của HS trong các hoạt động GDĐĐ cho HS;

Làm cho các lực lượng giáo dục, nhất là GV chủ nhiệm và GV bộ môn đạo đức nhận thức rõ được tầm quan trọng của nội dung hình thức và phương pháp GDĐĐ cho HS không cứng nhắc, mà phải linh hoạt và đa dạng hóa trong tổ chức thực hiện.

2.4.5. Xây dựng môi trường giáo dục, xây dựng trường học thân thiện, HS tích cực; đầu tư kinh phí, trang thiết bị, phương tiện kỹ thuật đảm bảo các hoạt động GDĐĐ cho HS.

Thực hiện tốt phong trào xây dựng môi trường giáo dục, xây dựng trường học thân thiện; biến mỗi mét vuông trong trường đều có ý nghĩa giáo dục. Công tác mua sắm, trang bị, sử dụng và bảo quản trang thiết bị, phương tiện kỹ thuật phục vụ cho việc tổ chức thực hiện hoạt động GDĐĐ cho HS để góp phần nâng cao chất lượng và hiệu quả của công tác

này. Nhà trường tạo điều kiện để chủ thể thực hiện hoạt động GDĐĐ cho HS sử dụng các trang thiết bị và quản lý hiệu quả việc sử dụng các trang thiết bị hiện có trong việc tổ chức hoạt động GDĐĐ cho HS. Kết hợp chặt chẽ giữa các nguồn lực trong và ngoài nhà trường trong việc sử dụng, bảo quản và đầu tư các trang thiết bị mới.

2.4.6. Thường xuyên KTĐG kết quả hoạt động GDĐĐ cho HS

Phân công cụ thể người phụ trách công việc, định kỳ kiểm tra đánh giá, điều chỉnh chương trình kế hoạch cho phù hợp với những thay đổi trong, ngoài nhà trường.

Nghiêm túc rút kinh nghiệm trong các hoạt động, buổi sinh hoạt chuyên môn sơ kết học kỳ và tổng kết năm học... về nội dung, hình thức, phương pháp để cùng nhau tìm ra những bài học kinh nghiệm trong các hoạt động GDĐĐ cho HS. Kiểm tra, đánh giá kết quả hoạt động GDĐĐ cho HS nhằm đánh giá hiệu quả của các giai đoạn và kết quả thực hiện nhiệm vụ GDĐĐ cho HS. Từ đó, phát huy ưu điểm, hạn chế tồn tại yếu kém nhằm nâng cao chất lượng GDĐĐ cho HS. Nâng cao tầm nhìn, định hướng công việc cho cá nhân tổ chức để hoàn thành nhiệm vụ được giao.

3. Kết luận

Trong bối cảnh ngành giáo dục đang triển khai chương trình GDPT2018 thì hoạt động GDĐĐ cho HS theo chương trình này cần được quan tâm hơn. Hoạt động GDĐĐ cho HS tiểu học nhằm hấp thụ các giá trị chuẩn mực xã hội từng bước hình thành hoàn thiện nhân cách cho. Vì vậy lãnh đạo các trường tiểu học với tư cách là chủ thể quản lý tác động đến HS giúp HS hoàn thiện bản thân và trở thành những công dân có ích có trách nhiệm với bản thân với gia đình và cộng đồng. Hoạt động GDĐĐ cho HS là một công tác đòi hỏi cả quá trình lâu dài, thường xuyên và liên tục, đòi hỏi người quản lý phải có tinh thần và trách nhiệm cao; GDĐĐHS.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành TƯ (2013), *Nghị quyết 29-NQ/TW về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*. Hà Nội

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Thông tư 27/2020/TT-BGDĐT về Quy định đánh giá HS tiểu học*. Hà Nội

3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Thông tư 28/2020/TT-BGDĐT về ban hành Điều lệ trường tiểu học*. Hà Nội

4. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 về ban hành Chương trình GDPT*. Hà Nội